

Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. C. Norwida w Zielonej Górze
10 października 2019 r.

Latająca Biblioteka Pomysłów

Cykl spotkań warsztatowych dla bibliotekarzy o nowej literaturze dziecięcej i młodzieżowej

Najnowsza literatura dla młodzieży wobec wyzwań nowoczesności. Co mówi o nastolatkach? Jak dotrzeć z literaturą do młodzieży?

prowadzenie: Anna Maria Czernow

1. Kwestia pozycji literatury i czytania w dzisiejszym świecie jest szeroko dyskutowana. Dominującą w prasie i w Internecie diagnozą jest pesymistyczna obserwacja o wyższym potencjale rozrywkowym wszelkich innych aktywności podejmowanych przez młodych w czasie wolnym. Czytanie w tym starciu skazane jest według komentatorów na przegraną.
2. Jak świat dorosłych prezentuje w tej sytuacji czytanie literatury niedorostym? Jako przyjemność. Przyjemność z czytania jako jeden z celów dydaktycznych nauki języka polskiego wpisana jest wręcz w podstawy programowe. Ale czy czytanie to naprawdę przyjemność?
3. Tak – ale pod pewnymi warunkami. Przyjemność z czytania zależy w ogromnym stopniu od umiejętności czytającego, okoliczności, w których odbywa się czytanie i – oczywiście – czytanego tekstu.
4. Czytanie jako czynność nie jest łatwe do zdefiniowania, ponieważ jest wieloaspektowe:
 - a. bywa czynnością intymną i bywa społeczną,
 - b. bywa wolnością i bywa przymusem.
5. Czytanie dzieci i młodzieży jest w ogromnym stopniu czynnością podlegającą kontroli, na co wpływ ma przede wszystkim szkoła. Czytanie w szkole wiąże się z szeregiem przymusów, są to: lista lektur szkolnych, konieczność czytania na czas, sprawdziany wiedzy z lektury, narzucone wskazówki interpretacyjne.

6. Gdzie tu miejsce na przyjemność? Badania czytelnictwa wśród młodzieży Biblioteki Narodowej wyróżniają istotną kategorię lektur wybieranych w czasie wolnym – możemy przypuszczać, że przyjemność kryje się w nich.

7. Niemniej pragnienie kontroli skłania dorosłych komentatorów zainteresowanych wyborami młodzieży do przyjmowania postawy pełnej wyższości, niekiedy wręcz krytykanckiej: młodzież czyta nie to, co byśmy chcieli, żeby czytała i nie tak, jak byśmy tego chcieli. Najczęściej pierwszą reakcją na popularną wśród młodzieży literaturę (i to nie tylko fantastykę, ale także inne tytuły) jest odrzucenie i lekceważenie. Dlaczego? Moim zdaniem powodem jest strach.

8. Jak dotrzeć z literaturą do młodzieży? Pozwolić, żeby literatura młodzieżowa dotarła do nas! Konieczny jest:

- a. szacunek (bo czytanie to czynność intymna),
- b. inicjatywa (bo czytanie to czynność społeczna),
- c. wsparcie (bo czytanie wymaga umiejętności),
- d. akceptacja (bo czytanie to wolność),
- e. wiedza (bo czytanie jest okazją dla międzypokoleniowego spotkania).

9. Co czytają młodzi? Z wieloletnich badań czytelnictwa wśród młodzieży Biblioteki Narodowej oraz różnych plebiscytów czytelniczych wynika jednoznacznie, że fantastykę. Czytajmy więc fantastykę!

10. Aktualnie dominującym trendem w fantastyce dla młodzieży jest literatura postapokaliptyczna. Czym jest? To zakorzeniony w klasyce dwudziestowiecznych dystopii gatunek, który porusza problemy społeczne, etyczne i humanistyczne, tworząc wizję świata przyszłości zbudowanego na gruzach naszej rzeczywistości. Nowe wspaniałe światy nie są wcale takie wspaniałe – wizje autorskie są bez wyjątku pesymistyczne. Nowy porządek i nowy system oparty jest z reguły na:

- a. nierównościach społecznych,
- b. nienawiści, wrogości, strachu,
- c. niewolniczej pracy,
- d. terrorze i dyscyplinie.

Wynikiem takiego fundamentu społecznego jest:

- e. korupcja,
- f. zbrodnia,
- g. dewastacja moralna,
- h. niesprawiedliwość,
- i. kłamstwo,
- j. obłuda.

11. Popularność tej literatury wśród młodych czytelników pozwala zrekonstruować diagnozę świata dzisiejszego, z jaką się identyfikują. Pokazuje lęki, obawy, niepokoje. Dzieje się tak dlatego,

że wszelka fantastyka, a zwłaszcza literatura postapokaliptyczna zbudowana jest na niepokojach i tendencjach trawiących naszą rzeczywistość.

12. Co trawi naszą rzeczywistość?

- a. Voyeryzm,
- b. terror „odpowiedniego” ciała,
- c. nienawiść (do innych, do biednych, do młodych, do wszystkich?),
- d. propaganda.

13. Literatura dla młodzieży zawsze zadaje ustami nastoletniego bohatera to samo pytanie: Kim jestem? Kim więc jest młody człowiek w naszym świecie? Jak my go widzimy, jak on siebie widzi? Czy zasłużył na to, co go otacza? Dlaczego to on ma po nas naprawiać świat? Czy mu się uda? A jeśli tak, to za jaką cenę?

14. Bądźmy uważni wobec najnowszej fantastyki dla młodzieży. Tę aktualną można podsumować jako diagnozę, ostrzeżenie, alarm. Jaka będzie następna?

Tytuły pokazane w prezentacji:

- „Nowy wspaniały świat” Aldousa Huxleya
- „My” Eugeniusza Zamiatina
- „1984” Georga Orwella
- „Opowieść podręcznej” Margaret Atwood
- „Igrzyska śmierci”, trylogia Susanne Collins
- „Opowiadania bizarne” Olgi Tokarczuk
- „Droga” Cormaca McCarthy’ego
- „Serce Neftydy” Marcina Szczygielskiego
- „Niezgodna”, trylogia Veroniki Roth
- „Starter”, „Enders” (jeszcze nie przetłumaczona) Lissy Price
- „Meto”, trylogia Yvesa Greveta
- „Brzydcy”, „Śliczni”, „Wyjątkowi” Scotta Westerfelda
- „Więzień labiryntu”, trylogia Jamesa Dashnera

Anna Maria Czernow – literaturoznawczyni, badaczka literatury dla dzieci i młodzieży, autorka wielu artykułów naukowych, publikowanych w tomach zbiorowych i czasopiśmie branżowych w kraju i za granicą. Od 2015 roku prezeska Polskiej Sekcji IBBY.

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego Dofinansowano ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury

Organizatorzy: Wydawnictwo Dwie Siostry i Polska Sekcja IBBY